

НАТАЛІЯ ТОДОСІЄНКО

<https://orcid.org/0000-0001-9473-2357>
nata.todosienko@gmail.com

доцент кафедри мистецьких дисциплін
дошкільної та початкової освіти,
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського,
вул. Острозького, 32, Вінниця

ЛЕСЯ СТАРОВОЙТ

<https://orcid.org/0000-0002-5888-1651>
lesia.starovoit@vspu.edu.ua

кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри мистецьких дисциплін
дошкільної та початкової освіти,
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського,
вул. Острозького, 32, Вінниця

ОКСАНА ГРАБ

<https://orcid.org/0000-0002-6933-9446>
grabulka.67@gmail.com

провідний концертмейстер
кафедри мистецьких дисциплін
дошкільної та початкової освіти,
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського,
вул. Острозького, 32, Вінниця

МИСТЕЦЬКО-ТВОРЧА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК НЕОБХІДНА СКЛАДОВА ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДІТЕЙ У КОНТЕКСТІ НАСТУПНОСТІ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Статтю присвячено актуальним проблемам формування естетичної культури підростаючого покоління – дітей дошкільного віку та виховної ролі мистецтва в процесі підготовки дошкільників до навчання в закладі загальної середньої освіти. Визначено сутність та значення естетичної культури в духовному розвитку особистості дитини, педагогіки мистецтва, як особливого напрямку та умови, за допомогою яких навчання, виховання й розвиток дитини відбувається на основі мистецтва. На основі емпіричного дослідження представлено педагогічний потенціал й перспективи методів і форм мистецької педагогіки в контексті наступності дошкільної та початкової освіти, виділені та узагальнені ключові підходи щодо визначення та характеристики понять «мистецько-творча компетентність» та «естетична культура» в сучасних психолого-педагогічних дослідженнях. З'ясовано особливу роль вихователя дошкільного закладу освіти та педагога початкової школи в процесі наступності естетичного виховання дітей дошкільного та молодшого шкільного віку, розвитку їхньої емоційної сфери. У результаті дослідження означено чинники, що впливають на формування позитивної динаміки мистецько-творчої компетентності в дошкільному віці та її розвитку в молодшому шкільному віці. Автори статті розкрили особливості формування мистецько-творчої компетентності дітей старшого дошкільного віку в умовах освітнього процесу з метою розвитку їхньої загальної та естетичної культури, презентували шляхи й засоби формування мистецько-творчої компетентності, як необхідної складової естетичної культури підростаючого покоління.

Ключові слова: дошкільний вік, молодший шкільний вік, естетичне виховання, естетична культура, мистецтво, мистецька педагогіка, мистецько-творча компетентність, принцип наступності навчання в контексті дошкільної та початкової освіти.

NATALIA TODOSIENKO

<https://orcid.org/0000-0001-9473-2357>
nata.todosienko@gmail.com

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi
State Pedagogical University,
Ostrozkyi Str., 32, Vinnytsia

LESIA STAROVOIT

<https://orcid.org/0000-0002-5888-1651>
lesia.starovoit@vspu.edu.ua

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi
State Pedagogical University,
Ostrozkyi Str., 32, Vinnytsia

OXSANA GRAB

<https://orcid.org/0000-0002-6933-9446>
grabulka.67@gmail.com

leading accompanist
Department of Art Disciplines
preschool and primary education,
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi
State Pedagogical University,
Ostrozkyi Str., 32, Vinnytsia

ARTISTIC- CREATIVE COMPETENCE AS A NECESSARY COMPONENT OF AESTHETIC CULTURE OF CHILDREN IN THE CONTEXT OF FUTURE PRESCHOOL AND PRIMARY EDUCATION

The article highlights the ways of organizing the artistic space of children in educational institutions, which require new approaches aimed at revealing the algorithm of artistic interaction between the teacher and children, directing all efforts to the development of the preschooler's intelligence, his emotional sphere.

The formation of artistic competence is a way of humanizing and aestheticizing the pedagogical process and the humanistic position of the teacher, which involves the ability to take responsibility for the fate of the child, his life, spiritual and psychological comfort; focus on the organization of a humane pedagogical process in preschool and primary education, the adequacy of artistic values, the flexibility of professional thinking, the presence of a professional humane orientation.

The article is devoted to the current problems of the formation of the aesthetic culture of the younger generation – children of preschool and primary school age. On the basis of empirical research, the pedagogical potential and prospects of methods and forms of art pedagogy in the context of the continuity of preschool and primary education are presented, the key approaches to the definition and characteristics of the concepts of "artistic competence" and "aesthetic culture" in modern psychological and pedagogical research are highlighted and summarized. The essence and significance of aesthetic culture in the spiritual development of a child's personality, art pedagogy as a special direction and the conditions under which education, upbringing and development of a child takes place on the basis of art are determined. The special role of the teacher in the process of aesthetic education of children of preschool and primary school age, development of their emotional sphere, is clarified. As a result of the study, the factors affecting the formation of positive dynamics of the formation of artistic competence in preschool age and its development in primary school age were determined. The article reveals the peculiarities of the formation of artistic competence of children in the conditions of the educational process with the aim of forming the general and aesthetic culture of younger schoolchildren. The authors of the article present the ways and means of forming the artistic and aesthetic competence of children of preschool and primary school age.

Key words: *preschool age, junior school age, aesthetic education, aesthetic culture, art, art pedagogy, artistic competence, the principle of continuity of learning in the context of preschool and primary education.*

Одним з важливих напрямів реформування національного виховання та освіти постає вільне забезпечення можливостей духовного розвитку, формування інтелектуального й культурного потенціалу особистості, – так визначено в Державній Національній програмі «Освіта» Україна XXI століття. Організація мистецького простору в закладі освіти вимагає нових підходів, спрямованих на розкриття алгоритму мистецької взаємодії педагога й дітей. Законодавство України визначає освіту як цілісний процес, який спрямований на забезпечення всебічного гармонійного розвитку дитини з урахуванням її індивідуальних творчих задатків, нахилів, здібностей, культурних потреб. Розвиток інтелекту дитини, не повинен виключати емоційну сферу. Необхідно зазначити, що результатом гуманізації і естетизації педагогічного процесу має бути формування гуманістичної позиції педагога, яка передбачає здатність брати відповідальність за долю дитини, її життя, духовний і психологічний комфорт; спрямованість на організацію гуманного педагогічного процесу в дошкільній та початковій ланці освіти, адекватність мистецьких цінностей, гнучкість професійного мислення, наявність професійної гуманної спрямованості.

Безперечно, актуальним завданням сучасної мистецької освіти є розвиток художньо-естетичних засад особистості дитини шляхом відкриття їй особливостей світу прекрасного, залучення до нього й творчого його освоєння. У сучасній практиці формування мистецької компетентності, як науково-практичної проблеми, постає дієвим засобом у розвитку особистості дитини, якщо в закладі освіти створюють сприятливе естетичне середовище, пропонують якісний зміст мистецької освіти, застосовують сучасні інноваційні художньо-педагогічні технології як засоби навчання і виховання дітей, зокрема, про це йдеться в нормативних державних документах: «Національна доктрина розвитку освіти України у XXI ст.», Закон України «Про освіту», «Концепція розвитку педагогічної освіти», Закон України «Про дошкільну освіту», «Базовий компонент дошкільної освіти», «Державний стандарт дошкільної освіти», Концепція Нової Української школи та інших інструктивних документах МОН України.

Новітні методологічні підходи щодо реформування освітнього процесу є першочерговими в сучасних дослідженнях, зокрема, їх розглядають сучасні українські науковці О. Дубасенюк, В. Кремінь, Л. Лук'янова, Н. Ничкало. В умовах сучасного освітнього процесу, оновлення змісту, форм, методів і засобів навчання, важливо застосовувати «інтерактивні технології навчання в процесі професійної підготовки майбутніх педагогів», наголошує Р. Гуревич [3, с. 102]. Для дослідження формування естетичної культури, мистецької творчості та духовного розвитку дітей педагогу в процесі своєї професійної діяльності важливо вміти використовувати різні ситуації, у яких відбувається поєднання знання й дії, створюється позитивна динаміка, суть якої полягає в її вмінні дитиною переважно самостійно, а іноді за коректною допомогою педагога, сформувати, реалізувати й розвинути власні творчі здібності у практичній освітній діяльності. «В умовах євроінтеграції, – підкреслює Н. Лазаренко, – педагог має бути не традиційним транслятором знань, а фасилітатором,

тренером, порадиником, другом» [4, с. 105]. Таким чином, перед сучасним педагогом постає завдання постійного самовдосконалення, саморозвитку й творчого зростання, оскільки «фахово важливі якості особистості потребують свого постійного вдосконалення, як у процесі отримання професійної освіти, так і безпосередньо в контексті самої трудової діяльності», – зауважує В. Шахов [11, с. 200].

Виховання й розвиток дітей дошкільного віку за вимогами Державного стандарту дошкільної освіти, чинних програм усебічного розвитку дитини є актуальним і практично значущим напрямом формування гармонічної особистості, здатної в майбутньому до самовизначення й самореалізації. Основні тенденції в розвитку сучасної психолого-педагогічної науки та освітньої практики в Україні відкривають нові й актуальні питання щодо проблеми перспектив і педагогічного потенціалу мистецької педагогіки в контексті наступності дошкільної та початкової освіти, дослідженні та узагальненні ключових підходів щодо характеристики цього явища в освітньому середовищі. Інноваційно-орієнтована система естетичного виховання спрямована на розвиток естетичної компетентності дітей дошкільного віку та підготовці їх до навчання в школі до нової мистецької й художньої діяльності.

Отже, компетенція – це суспільна норма, вимога, яка охоплює знання, уміння, навички, способи діяльності, певний досвід. Компетенція сама по собі не є характеристикою особистості. Нею вона стає в процесі засвоєння й рефлексії дитини, перетворюючись у компетентність. Так само, компетентність – це здатність застосовувати набуті знання, вміння, навички, способи діяльності, власний досвід у нестандартних ситуаціях з метою розв'язання певних життєво важливих проблем. Компетентність є особистісним утворенням, яке з'являється в процесі активних самостійних дій людини [2]. Компетентність дошкільника, на думку А. Богуш, це комплексна характеристика, яка вбирає у себе результати попереднього психічного розвитку, знання, уміння, навички, креативність, ініціативність, самооцінка, самоконтроль.

Естетична компетентність дітей полягає в тому, щоб розвинути гуманістичні якості, інтереси та любов до життя в його різноманітних проявах.

Мистецько-творча компетентність – це здатність до пізнавальної практичної діяльності у певному виді мистецтва.

Творча компетентність – знання, уміння, навички, ставлення, необхідні для успішної творчої діяльності та можливість використання їх у житті та на практиці. Міжпредметна естетична компетентність – це здатність застосовувати знання, уміння, навички з мистецтва, способи діяльності та естетичне ставлення до міжпредметного кола проблем. Формування естетичної компетентності – це виховання здатності дітей емоційно-естетично переживати події, закладені в творах мистецтва, певною мірою впливати на розвиток естетичної обізнаності, досвіду та сприймання дітей. Естетична творчість – це творчість за законами краси, а зображувальна діяльність – творчість за законами добра й справедливості.

Естетична культура – це здатність особистості до повноцінного сприймання, правильного розуміння прекрасного в мистецтві й дійсності, прагнення й уміння будувати своє життя за законами краси.

У новій редакції «Базового компоненту дошкільної освіти» в освітньому напрямі «Дитина у світі мистецтва» зауважено, що мистецько-творча компетентність є здатністю дитини до прагнення реалізувати свій художньо-естетичний потенціал задля отримання результатів творчої діяльності на основі розвиненої емоційності та вміння елементарно застосовувати навички мистецтва в різних життєвих ситуаціях під час освітньої та самостійної діяльності [1]. У закладах дошкільної освіти має бути сформована елементарна обізнаність дитини у сфері різних видів мистецтва, зокрема, це художньо-продуктивні, музичні, театральні; ціннісне ставлення до мистецтва, прагнення до мистецької діяльності. Формування мистецької компетентності дітей передбачає: емоційно-естетичне ставлення, позитивний емоційний відгук на прояви краси в навколишній дійсності, побуті, житті, творах мистецтва; інтерес до мистецької діяльності. Дитина позитивно відгукується на пропозиції вимог у різних видах діяльності: малюванні, ліпленні, аплікації; слуханні музики, співі, музичній грі, музично-ритмічних рухах, грі на музичних інструментах; театралізації малих літературних творів, розігруванні спектаклю.

Так само, в «Концепції початкової освіти» визначено, що формування мистецько-творчої компетентності дитини є одним з основних завдань початкової освіти. «Розглядаючи інноваційну художньо-педагогічну технологію як сукупність засобів і методів у формуванні естетичної компетентності дітей молодшого шкільного віку, відтворення теоретично обґрунтованих процесів навчання та виховання, які дають можливість успішно реалізувати поставлені освітні цілі, можна сказати, що інноваційно-технологічний напрям підтверджується теоретичними концепціями, такими як: теорія цілісного навчального процесу; оптимізація навчально-виховного процесу; поетапне формування розумових здібностей учнів; теорія цілісного застосування художніх технологій сприяє розвитку фантазії дітей, утворенню нових художніх образів, розвитку творчих здібностей, створює емоційно сприятливу атмосферу для розкриття внутрішнього потенціалу учнів, підвищує їхню працездатність і зняття психічного напруження, занурює в світ мистецького твору,

допомагає у самовдосконаленні та самореалізації особистості дитини в її практичній творчій діяльності» [6, с. 134].

Детальний аналіз наукових джерел з досліджуваного питання дає підстави стверджувати, що віднедавна педагогіка збагатилася позитивними результатами досліджень, у яких аналізують і вивчають педагогічний потенціал й перспективи методів і форм естетичної культури підростаючого покоління в контексті наступності дошкільної та початкової освіти. Це сучасні дослідження З. Гіптерс, О. Гук, Г. Сотської, О.Ткано, В. Ходунової. Саме дошкільний вік є особливо важливим сенситивним періодом і має визначальне значення для загального розвитку та формування творчої уяви й фантазії дитини, що відображено в наукових роботах К. Демчик, Н. Кузьменко, М. Фурманюк. Особливості прояву чуттєво-емоційної сфери дітей молодшого шкільного віку створюють можливості для поліпшення процесу формування їхньої естетичної компетентності, що ґрунтовно досліджується такими вченими, як В. Прищепа, Т. Ковбасюк, Л. Московчук, І. Гриценко. Багато зарубіжних наукових досліджень учених присвячено дослідженням питань формування мистецької компетентності. Так А. Jirout та A.Gulla [15], досліджуючи питання художньої культури, вважають що естетична культура розвивається в дітей спонтанно, її необхідно підтримувати у відповідних процесах навчання та творчості.

Незважаючи на те, що є велика кількість публікацій, присвячених дослідженню цього перспективного напрямку в сучасній науковій літературі, але питання, пов'язані з розвитком естетичної культури, як особливого напрямку в педагогіці, за допомогою якого навчання, виховання й розвиток дитини відбувається на основі мистецтва, ще не знайшли комплексного висвітлення.

Метою нашої статті є дослідження педагогічного потенціалу естетичної культури, як особливого напрямку в освітньому процесі, за допомогою якого навчання, виховання й розвиток дитини відбувається на основі мистецької творчості.

Відповідно мети, основними завданнями дослідження є презентація комплексної програми дій формування естетичної культури, теоретичних підходів, форм, методів і прийомів, які використовуються в мистецькій освіті дітей в контексті наступності дошкільної та початкової освіти. На основі досліджень представлених вище авторів, нами розроблено алгоритм застосування методики діагностування сформованості мистецько-творчої компетентності дітей в умовах освітнього процесу з метою формування їхньої загальної та естетичної культури, що базується на таких постулатах: 1. Досліджуючи особливості прояву чуттєво-емоційної сфери дітей, створюємо можливості для поліпшення процесу формування мистецько-творчої компетентності. 2. Аналіз показників рівня, а також спеціальна професійна і методична підготовка педагогів забезпечить реалізацію індивідуального та диференційованого підходів до формування мистецької компетентності дітей дошкільного та молодшого шкільного віку під час навчання та організації дозвілля. 3. Обов'язковими педагогічними умовами цього процесу мають бути: умотивованість педагога, співробітництво з дитиною, спрямування на дитину.

Метою методики є дослідження рівнів мистецько-творчої компетентності молодших школярів і перевірка ефективності визначених педагогічних умов. Зважаючи на мету, визначено завдання: 1) виявити рівні мистецької компетентності, зокрема кількісні та якісні показники; 2) визначити педагогічні умови формування мистецької компетентності дітей; 3) перевірити ефективність цих педагогічних умов.

Відповідно до завдань дослідження було визначено рівень сформованості мистецько-творчої компетентності дітей старшого дошкільного віку, проаналізовано практику формування мистецької компетентності дітей в умовах освітнього процесу з метою формування їхньої загальної та естетичної культури, виявлено суперечності та недоліки естетико-виховної роботи в навчальних закладах освіти. Умовою реалізації нашої методики є чітке дотримання етапів проведення педагогічного експерименту: 1) визначення загальної мети проведення педагогічного експерименту; 2) вибір навчальних закладів і груп дітей для експериментального дослідження. проведення спостереження, бесід, аналізу формування мистецької компетентності дітей в умовах освітнього процесу з метою формування їхньої загальної та естетичної культури; 3) підготовка відповідної документації (бланки відповідей, опитування, списки дітей тощо); 4) індивідуальна та групова робота; 5) визначення проміжних цілей дослідження для забезпечення ефективності експерименту; 6) підготовка методичного матеріалу для організації педагогічного експерименту (складання та розробка анкет, тестів, визначення переліку питань для бесіди, опитування, спостереження); 7) проведення експерименту із застосуванням визначення рівнів сформованості естетичної компетентності молодших школярів: анкетування, опитування, тестування, педагогічне спостереження; аналіз результатів естетичної діяльності; індивідуальна, групова, фронтальна форми роботи з дітьми; 8) обробка, аналіз, узагальнення отриманих результатів відповідно до кожного етапу діяльності; 9) розподіл досліджуваних на експериментальну (ЕГ) та контрольну (КГ) групи; 10) визначення педагогічних умов формування мистецької компетентності дошкільників та молодших школярів за допомогою теоретичних методів педагогічного дослідження; 11) перевірка ефективності визначених педагогічних умов формування мистецької компетентності молодших школярів, з використанням різних методів і форм роботи.

Можна виділити основні завдання формування мистецько-творчої компетентності дітей, як старших дошкільників, так і дітей молодшого шкільного віку, з урахуванням їхніх вікових особливостей: 1) виховання в дітях життєвої мистецької активності, спрямованості на сприйняття й творення прекрасного в мистецтві та житті (краса, гармонія, виразність, грація, вишуканість); 2) емоційно-ціннісного ставлення до українського й світового мистецтва; 3) розвиток загальної та естетичної культури, як сукупності творчих здібностей (емоційний відгук на музику, живопис, музичний слух і чуття ритму, творче мислення, уява, фантазія, пам'ять); здібностей виразного виконання музичних творів (пісенних, танцювальних, інструментальних) та їхньої творчої інтерпретації, варіювання, імпровізації; сприймання творів образотворчого мистецтва; мистецтва театру; 4) формування навичок елементарної мистецької компетентності, сприймання, виконавства й «творчості в основних видах дитячої естетичної діяльності, елементарних основ естетичної культури (потреби, переживання, ставлення, інтереси, любов до мистецтва)» [9, с. 107].

На цьому етапі духовне вдосконалення є головною метою естетичного виховання дітей молодшого шкільного віку. Це конкретизується в основних завданнях Національної державної комплексної програми естетичного виховання, що містять в собі навчальні, виховні й розвивальні аспекти: набуття емоційного досвіду, розвиток емоційної сфери, формування культури естетичних почуттів, розвиток загальних і художніх здібностей, становлення художньо-образного мислення, творчих якостей особистості; виховання в дітей естетичного ставлення до дійсності та мистецтва, світоглядних уявлень та ціннісних художніх орієнтацій, сформованих у дошкільному періоді.

Отже, у нашому дослідженні висвітлено результати й динаміку формування мистецько-творчої компетентності дітей, як складової естетичної культури дітей у контексті наступності дошкільної та початкової освіти, які вимагають особливого творчого підходу; спеціальних методів виховання й навчання з допомогою мистецтва, джерельну базу мистецької педагогіки, вироблення методичного супроводу для реалізації дослідження означеної проблеми; визначення особливості процесу формування мистецької компетентності як складової естетичної культури дітей, естетичного виховання – завдання, зміст, форми, засоби, обумовлені їх віковими відмінностями, діагностувати естетичний компонент свідомості дитини; «спрямувати розвиток дітей на формування здатності адекватного емоційного відгуку на явища дійсності за допомогою цілеспрямованого та спеціально організованого вихователем процесу естетичного виховання» [7, с. 144]; «спрямувати мистецьку діяльність в групі дітей на позитивний результат, загальний і творчий розвиток та соціалізацію дитини; висвітлити чинники та обґрунтувати педагогічні умови підвищення ефективності естетичного виховання дітей дошкільного віку в процесі застосування мистецтва» [10, с. 20].

В основі організації мистецької освіти дітей дошкільного віку лежать принципи здоров'язбереження, естетичності, практичності, доцільності. У дітей в мистецьких видах діяльності формуються навички, які стануть базовими для підготовки до школи й дорослого життя: уміння слухати та чути, дивитися й бачити, естетичний смак, основи декорування, розвиваються дрібна моторика (як основа підготовки руки до письма), інтонаційна та емоційна виразність мовлення, пластичність, чуття ритму (яке є основою читання і письма), засвоюють правила етикету тощо.

На нашу думку, «зустріч із мистецтвом надає дітям можливість особливо подивитися на буденні речі; сприяє розвитку в дітей естетичних почуттів та формуванню на їх основі естетичного ставлення до природного та соціального довкілля» [12, с. 106]; розвиває здатність отримувати естетичне задоволення від сприймання краси; підтримує інтерес до сприймання гармонії життя, що акумульована у творах мистецтва. Твори образотворчого мистецтва використовують в оформленні побуту, під час освітньої та самостійної художньої діяльності. Це твори живопису – портрети, натюрморти, пейзажі; графіка: естампи, гравюри, офорти, книжкові ілюстрації; малі скульптурні форми – вироби з фаянсу, гіпсу, дерева, твори декоративно-ужиткового мистецтва (кераміка, художнє скло, народні декоративні вироби та ін.).

Відомо, що музичне мистецтво використовують як універсальний засіб впливу на розвиток дитячої особистості. У повсякденні діти сприймають музику пасивно, адже вона є тлом, звучить неголосно, на другому плані. Проте це не означає, що від такого сприймання немає користі – вплив музики все одно залишається безпосереднім. «Музичний супровід доречно застосовувати під час освітньої, ігрової, самостійної художньої діяльності, а також ранкового прийому дітей, вдягання на прогулянку, підготовки до денного сну, прийому їжі, збирання додому» [10, с.19].

Уважаємо, що особливе значення має мистецтво театру, яке спрямоване на розвиток у дитини глядацької культури: здатності переносити естетичні оцінки з конкретного твору на інші види мистецтва; усвідомлено сприймати форму та зміст твору, його мораль, «зерно образу»; інтерпретувати смисли, які автор заклав у твір мистецтва, режисерську концепцію та акторське виконання; співпереживати дійовим особам; готовність до рефлексії (особистісних оцінок вистави, дій персонажів, власних вражень та емоцій); спроможності використовувати набутий поведінковий досвід та емоційно проявлятися у власному житті.

Найдоступнішою для людини є краса природи. Вона сприяє формуванню уявлень про прекрасне, навичок мистецької діяльності, розвитку естетичних оцінок, переживань і смаків,

створює широкі можливості для накопичення в дітей естетичних вражень, інтенсивного розвитку в них чуття кольору, тону, об'єму, контуру, перспективи. «Об'єкти та явища природи є подразниками, які стимулюють зорові, слухові, нюхові й тактильні переживання, необхідні для формування мистецької компетентності» [14, с. 55].

Таким чином, музика допомагає дітям розвивати слухове сприйняття, ритм, почуття гармонії. Хореографія залучає дошкільників до фізичної активності та допомагає їм краще розуміти власне тіло, розвиваючи координацію, баланс і пластику. Театр розвиває уяву, акторські здібності та емпатію. «Спостерігаючи за різними стилями та творами образотворчого мистецтва, діти навчаються цінувати красу, розвивають естетичний смак і отримують розуміння, що мистецтво може мати багато форм та значень» [16, с. 84].

Отже, нами розроблено діагностичний інструментарій для вивчення сучасного стану сформованості мистецької компетентності дітей, як складової естетичної культури дітей старшого дошкільного віку. З'ясовано структурні компоненти та вдосконалено критерії діагностики мистецько-творчої компетентності дітей; розроблено теоретичні й методичні підходи до вдосконалення форм і методів мистецької компетентності дітей, як складової естетичної культури дітей старшого дошкільного віку. Підтверджено позитивну динаміку, яку надали нам порівняльні результати рівнів КГ та ЕГ до початку та після, підтверджено у прикінцевому зрізі в процесі проведення контрольного експерименту.

Динаміка рівнів сформованості мистецько-творчої компетентності як складової естетичної культури дітей старшого дошкільного віку має наступні показники: в ЕГ низький (елементарний) рівень на початку дослідження мали 42,1% дітей, середній (емоційний) – 41,1%, високий (творчий) – 17,8%; в кінці дослідження – низький (елементарний) рівень мали 23,8 %, середній (емоційний) – 44,1 %, високий (творчий) – 31,1 %. В КГ – низький (елементарний) рівень на початку дослідження мали 43,1 %, середній (емоційний) – 42,5 %, високий (творчий) – 16,4 %; в кінці дослідження – низький (елементарний) рівень мали 33,7 %, середній (емоційний) – 43,2 %, високий (творчий) – 22,1 %.

Отримані результати експериментального дослідження, що відбувалося на базі КЗ ЗДО № 8 «Барвінок» ВМР, КЗ ЗДО № 71 ВМР, ЗДО (садок-ясла) №1 Крижопільської селищної ради, Комунального закладу «Самгородський лицей» дошкільний підрозділ, Цибулівського ЗДО «Казка» Гайсинського району Вінницької області, де обстежено 185 дітей старшого дошкільного віку засвідчують, що рівень мистецько-творчої компетентності дітей у експериментальних групах із високим рівнем, після експерименту із застосуванням нашої методики став більшим на 14,03%. Середній рівень нами виявлено у 44,1% дітей, що на 3,0% більше, ніж до експерименту. Натомість, зменшилася частка дошкільників з низьким рівнем на 21,1%. У контрольних групах динаміка була не такою значною, вона потребує додаткової стимуляції мистецько-творчої компетентності дітей як складової естетичної культури дітей старшого дошкільного віку. Тому, можна стверджувати, що статистично доведено: упровадження методики реалізації педагогічних умов формування мистецької компетентності, як складової естетичної культури дітей старшого дошкільного віку, сприяє позитивній динаміці в рівнях розвитку дітей старшого дошкільного віку.

Отже, мистецька освіта дітей дошкільного віку не має на меті виховання художників, музикантів і акторів. Такий досвід позитивно сприяє формуванню мистецько-творчої компетентності дошкільника, адже завдяки йому в дітей розвивається така базова характеристика як емпатія. Таким ефективним вплив мистецтва на особистість дитини може бути лише за умов, що на основний план у мистецькій освіті будуть поставлені не теоретичні й технічні, а емоційні та чуттєві орієнтири. Але варто зазначити, що здібності, якості, компетентності, що формуються й розвиваються в мистецьких видах діяльності, є важливим інструментом творення дитини, як особистості, та збереження її унікальності. Саме тому, залучення до мистецтва збагачує особистий та індивідуальний досвід узаємодії дитини зі світом та допомагає навчитися проникати у внутрішній світ іншої особистості, готує їх до подальшого навчання й життя. Формування мистецько-творчої компетентності як складової естетичної культури дітей дошкільного віку потребує подальших розвідок в галузі педагогіки мистецтва, що дає підстави для подальшого вдосконалення загальної системи дошкільної та початкової освіти засобами мистецтва в закладах освіти України та поліпшення організації системи мистецької, музичної та художньої освіти в закладах дошкільної освіти засобами сучасних художньо-педагогічних технологій, інновацій у мистецькій галузі, інтеграції до європейського та світового контексту.

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти / Під. наук. керівн. Піроженко Т. О., авт. кол-в: Байер О. М., Безсонова О. К., Брежнєва О. К., Гавриш Н. В., Загородня Л. П. та ін. 2021. 38 с. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf

2. Галузьяк В. М. Поняття компетентності в контексті визначення професійних вимог до особистості педагога. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені М.Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія.* 2017. Випуск 50. С. 59–69.
3. Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю., Шевченко Л. С. Інтерактивні технології навчання у вищому педагогічному навчальному закладі: навчальний посібник. Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2013. 309 с.
4. Лазаренко Н. І. Нові вимоги до професіоналізму вчителя з урахуванням процесів Євроінтеграції. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія.* Вінниця : ТОВ «Нілан ЛТД», 2018. Вип. 54. С. 100–106.
5. Лазаренко Н. І., Гуревич Р. С., Горохівська Т. М. Компетентнісний підхід як провідний методологічний концепт формування професійно-педагогічної культури майбутніх педагогів в умовах Євроінтеграції. *Інтеграція в європейській освітній простір: діалог зі стейкхолдерами: колективна монографія.* Вінниця : ТОВ «Друк», 2022. С. 4–24.
6. Мальов С. В. Виховання патріотичних почуттів дітей молодшого шкільного віку в процесі формування естетичної компетентності. *Патріотичне виховання в освіті та соціальній роботі: уроки минулого та сучасний погляд : зб. матер. міжвузівської науково-практичної конференції Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії 22 лютого 2024 року.* Хмельницький, 2024. С. 134–138.
7. Петришина Т. Ю. Роль вихователя в контексті перспективності й наступності дошкільної освіти та початкової школи. *Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти : зб. матер. VI Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.* Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля, 2022. Вип. 11. С.144–146.
8. Половіна О. А., Кондратець І. В. Нові підходи до формування художньо-практичної компетентності майбутніх вихователів. *Народна освіта : Електронне наукове фахове видання.* Випуск № 2 (38), 2019 р. Розділ «Педагогічна наука». URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=5789
9. Тодосієнко Н. Л., Коваль Т. В., Граб О. Д. Артпедагогіка в контексті наступності дошкільної та початкової освіти: перспективи та творчий потенціал. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Педагогіка і психологія.* Вінниця, 2024. Вип. 76. С. 19-27. <https://vspu.net/nzped/index.php/nzped> <https://doi.org/10.31.652/2415-7872-76-19-2703.pdf>
10. Тодосієнко Н. Л., Мальов С. В. Формування естетичного сприймання дітей засобами творчої діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти. *Науковий журнал «Молодий вчений».* 2018. №5.2 (57.2). С. 107–111. URL: <http://molodyvcheny.in.ua>.
11. Шахов В. І., Шахов В. В. Динаміка розвитку фахово важливих якостей у структурі професійної самосвідомості студентів спеціальності психологія. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія : зб. наук. пр.* Вінниця : ФОП Корзун Д. Ю., 2019. Вип. 57. С. 200–205.
12. Brovchak, L. S., Starovoit, L. V., Likhitska, L. M., Todosiienko, N. L., & Shvets, I. B. (2024). Integrating music, drama and visual arts in extracurricular programs: enhancing psychological development in early school-aged children. *Sapientia: International Journal of Interdisciplinary Studies*, 5(3), e24052. <https://doi.org/10.51798/sijis.v5i3.791>
13. Lazarenko, N., Kolomiets, A., & Kolesnik, K. (2022). Peculiarities of Organization of Group Interaction of Preschool Children in the Process of Game-Experimentation. *Preschool Education: Global Trends*, 2. Retrieved from <https://preschool-journal.com/index.php/journal/article/view/16>
14. Liudmyla Brovchak, Lesia Starovoit, Larysa Likhitska, Nataliya Todosiienko, Yuliya Yakymenko. (2023). Influence of art on the creative development of children. Received 01.11.2023, Revised 26.12.2023, Accepted 28.02.2024. <https://doi.org/10.54919/physics/55.2024.52br9>
15. Gulla A., Zakin A. (2009). Exploring Relationships between Aesthetic Education and Writing Across the Curriculum Using Poetry. *Across the Disciplines*. Vol. 6. URL : <http://wac.colostate.edu/atd/articles/gullaeta12009.cfm>
16. Starovoit L. (2016). Psychological and pedagogical aspects of preschoolers creative development in the process of creative labor training. *Zbior artykulow naukowych. Konferencji Miedzynarodowej Naukowo-Praktycznej «Pedagogika.Wspolczesne tendencje w nauce i edukacji».* Warszawa: Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 84-87.

References

1. Pirozhenko, T. O. (Ed.), Baier, O. M., Bessonova, O. K., Brezhnieva, O. K., Havrysh, N. V., Zahorodnia, L. P., et al. (2021). *Bazovyi komponent doshkilnoi osvity* [Basic component of preschool education]. https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf [in Ukrainian].
2. Haluzniak, V. M. (2017). Poniattia kompetentnosti v konteksti vyznachennia profesiinykh vymoh do osobystosti pedahoha [The concept of competence in the context of defining professional requirements for a teacher's personality]. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Serii: Pedahohika i psykhohiia*, (50), 59–69. [in Ukrainian].
3. Hurevych, R. S., Kademiia, M. Yu., & Shevchenko, L. S. (2013). *Interaktyvni tekhnolohii navchannia u vyshchomu pedahohichnomu navchalnomu zakladi: navchalnyi posibnyk* [Interactive learning technologies in higher pedagogical education: A textbook]. Vinnytsia: TOV firma "Planer". [in Ukrainian].
4. Lazarenko, N. I. (2018). Novi vymohy do profesiionalizmu vchytelia z urakhuvanniam protsesiv Yevrointehratsii [New requirements for teacher professionalism in the context of European integration].

- Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Serii: Pedahohika i psykholohiia*, (54), 100–106. [in Ukrainian].
5. Lazarenko, N. I., Hurevych, R. S., & Horokhivska, T. M. (2022). Kompetentnisnyi pidkhid yak providnyi metodolohichniy kontsept formuvannya profesiino-pedahohichnoi kultury maibutnikh pedahohiv v umovakh yevrointehratsii [The competence-based approach as a leading methodological concept of forming future teachers' professional and pedagogical culture in the context of European integration]. In *Intekhratsiia v yevropeyskyi osvittii: dialoh zi stakeholderamy: kolektyvna monohrafiia* (pp. 4–24). Vinnytsia: TOV "Druk". [in Ukrainian].
 6. Maliov, S. V. (2024). Vychovannia patriotychnykh pochuttiv ditei molodshoho shkilnogo viku v protsesi formuvannya estetychnoi kompetentnosti [Fostering patriotic feelings in younger school-aged children through the development of aesthetic competence]. In *Patriotychne vykhovannia v osviti ta sotsialnii roboti: uroky mynuloho ta suchasnyi pohliad* (pp. 134–138). Khmelnytskyi. [in Ukrainian].
 7. Petryshyna, T. Yu. (2022). Rol vykhovatelya v konteksti perspektyvnosti y nastroznosti doshkilnoi osvity ta pochatkovoї shkoly [The role of a preschool teacher in ensuring continuity and progression between preschool and primary education]. In *Aktualni problemy formuvannya tvorchoi osobystosti pedahoha v konteksti nastroznosti doshkilnoi ta pochatkovoї osvity* (Vol. 11, pp. 144–146). Vinnytsia: TOV "Merkiuri-Podillia". [in Ukrainian].
 8. Polovina, O. A., & Kondratets, I. V. (2019). Novi pidkhody do formuvannya khudozhno-praktychnoi kompetentnosti maibutnikh vykhovateliv [New approaches to the development of artistic and practical competence of future preschool teachers]. *Narodna osvita: Elektronne naukove fakhove vydannia*, 2(38). https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=5789 [in Ukrainian].
 9. Todosiienko, N. L., Koval, T. V., & Hrab, O. D. (2024). Artpedahohika v konteksti nastroznosti doshkilnoi ta pochatkovoї osvity: perspektyvy ta tvorchiy potentsial [Art pedagogy in the context of continuity between preschool and primary education: Prospects and creative potential]. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Serii: Pedahohika i psykholohiia*, (76), 19–27. <https://vspu.net/nzped/index.php/nzped>, <https://doi.org/10.31.652/2415-7872-76-19-2703.pdf> [in Ukrainian].
 10. Todosiienko, N. L., & Maliov, S. V. (2018). Formuvannya estetychnoho sprymannia ditei zasobamy tvorchoi diialnosti v konteksti nastroznosti doshkilnoi ta pochatkovoї osvity [Formation of children's aesthetic perception through creative activities in the context of continuity between preschool and primary education]. *Molodyi vchenyi*, 5.2(57.2), 107–111. <http://molodyvcheny.in.ua> [in Ukrainian].
 11. Shakhov, V. I., & Shakhov, V. V. (2019). Dynamika rozvytku fakhovo vazhlyvykh yakosteï u strukturі profesiinoï samosvidomosti studentiv spetsialnosti psykholohiia [Dynamics of the development of professionally important qualities in the structure of professional self-awareness of psychology students]. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Serii: Pedahohika i psykholohiia*, (57), 200–205. [in Ukrainian].
 12. Brovchak, L. S., Starovoit, L. V., Likhitska, L. M., Todosiienko, N. L., & Shvets, I. B. (2024). Integrating music, drama and visual arts in extracurricular programs: enhancing psychological development in early school-aged children. *Sapientia: International Journal of Interdisciplinary Studies*, 5(3), e24052. <https://doi.org/10.51798/sijis.v5i3.791>
 13. Lazarenko, N., Kolomiiets, A., & Kolesnik, K. (2022). Peculiarities of Organization of Group Interaction of Preschool Children in the Process of Game-Experimentation. *Preschool Education: Global Trends*, 2. Retrieved from <https://preschool-journal.com/index.php/journal/article/view/16>
 14. Liudmyla Brovchak, Lesia Starovoit, Larysa Likhitska, Nataliya Todosiienko, Yuliya Yakymenko. (2023). Influence of art on the creative development of children. Received 01.11.2023, Revised 26.12.2023, Accepted 28.02.2024. <https://doi.org/10.54919/physics/55.2024.52br9>
 15. Gulla A., Zakin A. (2009). Exploring Relationships between Aesthetic Education and Writing Across the Curriculum Using Poetry. *Across the Disciplines*. Vol. 6. URL : <http://wac.colostate.edu/atd/articles/gullaetal2009.cfm>
 16. Starovoit L. (2016). Psychological and pedagogical aspects of preschoolers creative development in the process of creative labor training. *Zbior artykułow naukowych. Konferencji Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej «Pedagogika.Współczesne tendencje w nauce i edukacji»*. Warszawa: Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 84-87.